

O.M.E.P.

EUROPEAN REGIONAL CONFERENCE 2009

**"CURRENT ISSUES IN PRESCHOOL
EDUCATION IN EUROPE:
SHAPING THE FUTURE"**

28 - 30 APRIL 2009

SYROS

GREECE

2009

**CONFERENCE
PROCEEDINGS**

EUROPEAN REGIONAL CONFERENCE 2009

**“Current Issues in Preschool Education in
Europe: Shaping the Future”
28 - 30 April 2009**

Conference proceedings

Editors

Markella Paramythiotou

Secretary of Greek National Committee of OMEP
Preschool Advisor

Christine Angelaki

Vice-President of Greek National Committee of OMEP
Preschool Teacher

Graphics: Nikolopoulou Ioanna, yianikol@otenet.gr

Type: CD-ROM

ISBN: 978-960-89439-4-0

Copyright©2009

A. KEYNOTE SPEAKERS

Rabusicova Milada, Ladislav Rabušić

Intergenerational learning: which qualities should children learn at home?..... 10

B. ABSTRACTS

Angelaki Christine, Tzouvara Maria

«What do you feel when...»: Studying the «leader's role» in the working groups. A case study in Greek rurban area kindergartens..... 26

Antonopoulos Konstantinos, Zacharos Konstantinos, Ravanis Konstantinos

Measurement activities and teaching interaction in early childhood education..... 55

Barblan Léo

The play on surprise: a fundament for conversational and dialogic competences..... 64

Botsoglou Kafenia, Kakana Domna, Germanos Dimitris, Vlachou Maria, Abakoumkin George, Kavalari Evi, Simoulli Panagiota

Translation, adaptation and implementation in the Greek educational reality of the Early Childhood Environmental Rating Scale ECERS-R..... 79

Carida Helen, Kouti Maria

Tracking Kindergarten teachers views and educational practices about designing and implementing innovative programs..... 89

Drossitou Evangelia

Educational interrelation factor for foreign students..... 103

Skills for interpreting the allegorical meaning of sayings and proverbs in children aged 5-7 years..... 119

Gonela Eleni, Kalivas Ioannis

Experimentation of the attitudes of teachers on the management of children having special educational needs..... 129

Gregoriadis Athanasios, Birbili Maria

Exploring the role of student-teacher supervisors in Greek higher education: learning from the insiders 149

Hryniewicz Liz, Wilkinson Kate

The introduction of Early Years Professional Status in England: opportunities and tensions. 165

Jaszczyszyn Elżbieta, Dr (PhD), Andrzejewska Jolanta, Dr (PhD)

Current issues in preschool education in Poland: What does the future "claim" from the present? 174

Kakana Domna - Mika, Kavalari Evi

Exploring Greek kindergarten teachers' perceptions of colleague collaboration..... 184

Kammenou Athina

Parents' point of view about the role of nursery schools..... 195

Karbowniczek Jolanta, Wosińska Dorota

Pre-school Education Development Opportunity for Potentially Gifted Students..... 202

Kasswtaki - Psaroudaki Popi

The dramatic play as a supportive context for the mergence and development of early literacy: A response to the traditional approaches..... 211

Katrakazas Savvas, Zotou Euaggelia, Kaftiranis Christos

The necessity of the Open-plan school in Greek Society 227

Katsikonouri Efi	
<i>The Greek and European child protection from the improper industrial toy ....</i>	239
Kazela Katerina, Kakana Domna - Mika	
<i>Conceptions, views and practices of Greek nursery school teachers about the process of evaluation.....</i>	255
Kitsaki Fotini	
<i>Early identification of school difficulties: necessity – prospects .....</i>	267
Kolikidou Eleni, Thodosiadou Eygenia	
<i>Preschool Education in kindergartens of Xanthi’s prefecture.....</i>	283
Koustourakis Gerasimos, Stellakis Nektarios	
<i>New Curriculum – New Roles for kindergarten teachers: An in-depth investigation of presupposition of knowledge forms regarding literacy in Greek Pre-Primary Curriculum.....</i>	294
Matzanos Dimitrios, Matthaiou Sevasti, Louizidou Eleni	
<i>The sea: Developing and planning of a cross-curricular. Environmental Programme for Pre-school students of through project-based method... </i>	305
Matthaiou Sevasti	
<i>The coexistence with the “other” in literature of Greek writers in the period 1990-2005 for children 4-7 and 7-10 years old.....</i>	319
Christopoulos Konstantinos	
<i>Kindergarten, actual situation - perspectives.....</i>	329
Moraiti Tzeni, Stellakis Nektarios	
<i>Reinforcing narrative skills in a kindergarten class.....</i>	344
Mousena Helen, Papaprokopiou Natasha	
<i>The parents’ opinions of the pre-school education process.....</i>	354
Mousiadou Nikoleta	
<i>Effective learning in contemporary Greek kindergarten classrooms ....</i>	372
Ntoliopoulou Elsi	
<i>Gifted and talented children in early childhood education .....</i>	388
Papademetri-Kachrimani Chrystalla, Shiakalli Maria	
<i>Developing mathematical activities for the early years; Teacher learning through classroom research.....</i>	401
Papadopoulou Maria	
<i>Literacy and Multiliteracies in Early Childhood Education: some Comments on the Greek Curriculum.....</i>	416
Papandreou Maria	
<i>Teacher-parents partnership: fostering parents’ involvement in their children’s education .....</i>	424
Papandreou Maria, Birbili Maria, Martidou Rahil	
<i>Parents’ perceptions of the role of kindergarten and their involvement in children’s education .....</i>	437
Paramithiotou Markella	
<i>«The importance of a child’s first year of life» (6th World Conference of O.M.E.P.: Athens, 1956) and other important questions, all time warm and present .....</i>	453
Penderi Efthymia, Tsioumis Kostis	
<i>A multifaceted, partnership model for preparing and implementing museum field trips for kindergarten children.....</i>	465
Repoulis Nikos, Panagou Koula, Varou Giota	
<i>Pre-school animation movies .....</i>	476
Saiti Sofia	
<i>Involvement of parents in the pedagogic process: A case study in a kindergarten.....</i>	494

Sakkis Dimitrios	
<i>Teaching approaches of elements of modern Greek history to children of preschool age .....</i>	<i>509</i>
Salagianni Maria	
<i>The contribution of in-school training in the professional development of teachers: The case of in-school program Synergy .....</i>	<i>522</i>
Serafim Evaggelia	
<i>Discussing with the child: an approach of parameters of educative relationship focusing on the pedagogic dialogue. Theoretical approach of the subject with small reference to an experiment of application.....</i>	<i>537</i>
Stamatopoulou Georgia	
<i>History of preschool education in Syros: 1830 – 2009.....</i>	<i>547</i>
Tempridou Dia	
<i>Traces of diversity in Anthology of Literary Texts: The dolphin. A & B Grade of Primary School.....</i>	<i>561</i>
Triantou Ioanna	
<i>School methods that kindergarten teachers use so that the infants that do not have Greek as maternal language are able to acquire as far as the written speech is concerned .....</i>	<i>577</i>
Tsakiris Ioannis, Moustakas Loukas, Fokiali Persa	
<i>Educational activities in nature .....</i>	<i>595</i>
Tsapakidou Aggeliki, Sivropoulou Eirini	
<i>The influence of a Physical Education programme in the movement development of pre-school children in Cyprus .....</i>	<i>610</i>
Vaos Antonis	
<i>The Contribution of the Art of Photography in an inter-disciplinary program. From the superficial use of visual forms to their essential understanding.....</i>	<i>622</i>
Velkou Kyriaki	
<i>Education through Art and Art Education in Pre-Primary and Primary Education .....</i>	<i>631</i>
Venetsanou Fotini, Kambas Antonis, Tsapakidou Aggeliki	
<i>The motor assessment of preschool- aged children, today, in Greece ...</i>	<i>643</i>
Watts Stephen	
<i>The benefits of second language immersion for kindergarten children .</i>	<i>657</i>
Yiannicopoulou Angela	
<i>Focusing on the “other” picturebooks for preschoolers.....</i>	<i>667</i>
Zachou Eleni	
<i>Hidden Curriculum and psychological reproduction of social inequality in kindergarten. The case of immigrant students in a kindergarten of Cyprus.....</i>	<i>678</i>
Zigouri Elena, Golia Paraskevi, Kalafati Despina, Dalla Panagiota, Tsakiri Despina, Asvesta - Konstandinidou Eva	
<i>Local natural and historical Environment: an applied teaching approach for Kindergarten students .....</i>	<i>693</i>

- Εισηγήσεις» του Κεντρικού Επιμορφωτικού Σεμιναρίου Στελεχών της Εκπαίδευσης. Θεσσαλονίκη, 8-9 Μαΐου 2006.
- Μπουζάκης Σ. – Μπάκας Ν. *Ο θεσμός του Νηπιαγωγείου στις μεταρρυθμιστικές προσπάθειες στη χώρα μας, από την απελευθέρωση μέχρι σήμερα.* Gutenberg, 1993.
- Ντολιοπούλου Ε., (1999). *Σύγχρονες τάσεις της προσχολικής αγωγής.* Αθήνα: Τυπωθήτω – Δαρδανός.
- Ντολιοπούλου Ε., (2003). *Το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο στην Ελλάδα και σε άλλες 12 χώρες* (Επιστ. Επιμέλεια). Αθήνα. Ελληνικά Γράμματα.
- Πανταζής, Σ. (1991). *Προβλήματα στη μετάβαση του παιδιού από το νηπιαγωγείο στο σχολείο.* Σύγχρονη Εκπαίδευση.
- Πανταζής, Σ. (1997). *Η κατάρτιση της υποχρεωτικής εγγραφής των παιδιών ηλικίας 5^{1/2} χρόνων.* Σύγχρονη Εκπαίδευση.
- Πατινώτης Ν., (1999). *Ολοήμερο Νηπιαγωγείο: Διερεύνηση της πρώτης περιόδου εφαρμογής της εκπαιδευτικής καινοτομίας.* Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Πατινώτης, Ν. Ντολιοπούλου, Ε. & Θωμά, Ε. (2002). *Ολοήμερο Νηπιαγωγείο: Αξιολόγηση του τέταρτου χρόνου εφαρμογής της εκπαιδευτικής καινοτομίας.* Πάτρα.
- Σπετσιώτης, Ι. (2006). «Παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο Ολοήμερο Νηπιαγωγείο» στο έντυπο «Ολοήμερο Νηπιαγωγείο- Εισηγήσεις» του Κεντρικού Επιμορφωτικού Σεμιναρίου Στελεχών της Εκπαίδευσης. Αθήνα, 3-4 Μαΐου 2006.
- Τοκμακίδου Ε. *Σύγχρονες προσεγγίσεις στο ζήτημα της μετάβασης του παιδιού από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό σχολείο.* Τ.Ε.ΠΑ.Ε, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Χρυσάφιδης Κ., (1994), *Βιωματική – επικοινωνιακή διδασκαλία.* Αθήνα: Gutenberg.
- ΥΠΕΠΘ/ Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. *Ολοήμερο σχολείο: Λειτουργία και Προοπτικές.* (Επιμ. Πυργιωτάκης). Αθήνα
- ΥΠΕΠΘ – Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2002). *Διαθεματικό ενιαίο πλαίσιο προγραμμάτων σπουδών για το νηπιαγωγείο.*
- ΥΠΕΠΘ, *Εφαρμογή καινοτόμων παρεμβάσεων στο Ολοήμερο Νηπιαγωγείο.* Εγκύκλιος.

Moraiti Tzeni

President of O.M.E.P. in Volos, Greece

Ph.D. Kindergarten Teacher

tzmoraiti@vodafone.net.gr

Stellakis Nektarios

President of O.M.E.P. Greek National Committee

Lecturer, University of Patras, Greece

nekstel@upatras.gr

Reinforcing narrative skills in a kindergarten class

Abstract

This paper describes an intervention study that was conducted with children from a common urban kindergarten class with sixteen pupils in Volos, Central Greece. The focus of the intervention was children's language skills, and specifically their ability to produce comprehensible and complete narratives. Children's narrative skills were assessed before and after a two month intervention during which through the mediation of the teacher they were introduced to the three basic structure elements of the genre of narrating: orientation, complication and resolution. Children were encouraged to produce individually or collectively for various reasons narratives, some of which were written or dictated to the teacher and illustrated by them.

Our main purpose was not to develop a tool for objective evaluation of the narrative skills but to develop and discuss an understanding on how kindergarten teacher could reinforce children's narrative skills and use of decontextualized language, which has been shown to be of great importance for literacy acquisition.

Ενισχύοντας τις αφηγηματικές ικανότητες των μαθητών ενός νηπιαγωγείου

Περίληψη

Η παρούσα εισήγηση αναφέρεται σε ένα πρόγραμμα παρέμβασης διάρκειας δύο μηνών που πραγματοποιήθηκε σε ένα τμήμα δημοσίου νηπιαγωγείου με δεκαέξι μαθητές στο Βόλο τη σχολική χρονιά 2008-09. Σκοπός του προγράμματος ήταν η αξιολόγηση και η ενίσχυση των αφηγηματικών ικανοτήτων των παιδιών. Με την υποστήριξη της εκπαιδευτικού οι μαθητές οδηγήθηκαν στη συνειδητοποίηση τριών βασικών δομικών στοιχείων των αφηγηματικών

κειμένων: τον προσανατολισμό, την περιπέτεια και την ολοκλήρωση μιας ιστορίας. Οι μαθητές παρήγαγαν ατομικά ή ομαδικά αφηγηματικά κείμενα τα οποία καταγράφηκαν ή/και εικονογραφήθηκαν από τους ίδιους.

Βασικός σκοπός μας δεν ήταν η ανάπτυξη ενός αντικειμενικού εργαλείου αξιολόγησης των αφηγηματικών ικανοτήτων αλλά η συζήτηση γύρω από το πώς ένας νηπιαγωγός μπορεί να ενισχύσει τις αφηγηματικές ικανότητες και τη χρήση αποπλαισιωμένου λόγου, που σύμφωνα με την έρευνα αποτελούν έναν από τους πλέον βασικούς προδρόμους του γραμματισμού.

Εισαγωγή

Στη χώρα μας τόσο η έρευνα για τον πρώτο ή φυσικό γραμματισμό (Hasan, 1996, Κονδύλη, 2007, Ματσαγούρας, 2007) όσο και οι πρακτικές στην προσχολική εκπαίδευση φαίνεται να υιοθετούν ένα γνωστικό/αυτόνομο μοντέλο εγγραμματοσύνης (Street, 1984, Αϊδίνης & Κωστούλη, 2001) και για το λόγο αυτό εστιάζουν περισσότερο στις τεχνικές της ανάγνωσης και της γραφής (π.χ. φωνολογική / φωνημική επίγνωση, γραφο-φωνημικές αντιστοιχίσεις). Παρά το εντυπωσιακό πλήθος των ερευνών για τη σχέση φωνολογικών δεξιοτήτων και ανάπτυξη της αναγνωστικής ικανότητας (ενδεικτική επισκόπηση: Κουτσουράκη, 2006, Τάφα, 2001) δεν θα πρέπει να παραγνωρίζεται ότι υψηλότερου επιπέδου δεξιότητες που σχετίζονται με τον προφορικό λόγο επιδρούν εξίσου ή και περισσότερο στην κατάκτηση της ανάγνωσης. Έχει διαπιστωθεί ότι με την κατάκτηση της ανάγνωσης σχετίζονται τόσο γνώσεις που αφορούν τη δομή της γλώσσας σε σημασιολογικό, μορφολογικό και συντακτικό επίπεδο όσο και με τη χρήση του αφηγηματικού λόγου. Για το λόγο ένας από τους κρίσιμους προδρόμους της ανάπτυξης του γραμματισμού θεωρείται η ανάπτυξη του αφηγηματικού λόγου (Scarborough, 2001, Snow, Burns & Griffin, 1998, Tabors, Snow & Dickinson, 2001). Όπως χαρακτηριστικά σημειώνουν οι Hirsh-Pasek, Kochanoff, Newcombe & de Villiers, 2005: 6) οι αφηγηματικές ικανότητες μπορούν να θεωρηθούν ως «η πύλη στην ανάγνωση και τη γραφή» γιατί η δημιουργία μιας αφήγησης απαιτεί από το παιδί την παραγωγή αποπλαισιωμένου λόγου.

Αφήγηση θεωρείται η αναφορά σε γεγονότα ή ιδέες που σχετίζονται λογικά και διαδραματίζονται την ίδια χρονική περίοδο (Curenton & Lucas, 2007). Σύμφωνα με τους Labov & Waletzky (1967) τα δομικά στοιχεία της αφήγησης είναι πέντε: ο προσανατολισμός (χωροχρονικό πλαίσιο, ήρωες), η περιπέτεια (εμφάνιση προβλήματος, δράση), η αξιολόγηση, η λύση και η κατάληξη (για περισσότερα: Grade, 2002, Ματσαγούρας, 2007).

Οι αφηγηματικές ικανότητες αποτιμώνται με τον έλεγχο σε δύο δομικά επίπεδα: το μακρο-επίπεδο και το μικρο-επίπεδο. Το πρώτο αναφέρεται στη γενική οργάνωση και τη δομή των αφηγηματικών κειμένων και το δεύτερο στα γραμματικά και σημασιολογικά χαρακτηριστικά της αφήγησης (Curenton & Lucas, 2007). Η παρούσα εργασία εξετάζει το πρώτο επίπεδο.

Δείγμα - Μέθοδος

Το δείγμα της έρευνας αποτελούν δεκαέξι μαθητές ενός δημόσιου νηπιαγωγείου του Βόλου. Όλα ήταν μαθητές νηπίου με ηλικία από 5:6 έως 6:1. Δέκα ήταν κορίτσια και 6 αγόρια. Το κοινωνικομορφωτικό επίπεδο των οικογενειών των παιδιών θα

μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μέσο και η γλωσσική ανάπτυξή τους χαρακτηρίστηκε από τη νηπιαγωγό ως η αναμενόμενη για την ηλικία τους.

Η καταγραφή των φανταστικών ιστοριών διήρκησε 6 εβδομάδες και πραγματοποιήθηκε στη μέση του σχολικού έτους. Το συγκεκριμένο είδος επιλέχτηκε γιατί ακολουθεί τον τύπο των ιστοριών που τα παιδιά έχουν ακούσει σε μύθους ή έχουν διαβάσει στο οικογενειακό τους περιβάλλον και συνήθως χρησιμοποιείται για την αποτίμηση των αφηγηματικών ικανοτήτων (Curenton & Lucas, 2007). Πραγματοποιήθηκαν τρεις φάσεις:

Αρχική φάση: Με σκοπό τον εμπλουτισμό της ηχητικής βιβλιοθήκης τα παιδιά κλήθηκαν να αφηγηθούν μια από τις πιο αγαπημένους τους ιστορίες. Οι ατομικές παραγωγές τους ηχογραφήθηκαν και αρχειοθετήθηκαν στην ηχητική βιβλιοθήκη του νηπιαγωγείου.

Δεύτερη φάση: Τα παιδιά σε ομάδες των τεσσάρων κλήθηκαν να συνθέσουν και να εικονογραφήσουν μια ιστορία με πρωταγωνιστή ένα χαρταετό. Το κείμενό τους καταγράφηκε από τη νηπιαγωγό όπως υπαγορεύτηκε από τα παιδιά, βιβλιοδετήθηκε και τοποθετήθηκε στη βιβλιοθήκη της τάξης.

Τρίτη φάση: Τα παιδιά κλήθηκαν να παράγουν δικές τους ιστορίες και να τις εικονογραφήσουν και δέσουν σε μικρού μεγέθους (15εκ X 11εκ) βιβλιάρια. Οι σελίδες που χρησιμοποίησαν ήταν από 3 έως 6. Η ανάγνωση των ιστοριών ηχογραφήθηκε. Σύμφωνα με τους Hughes, McGillivray & Schmidek (1997) η τεχνική της κατασκευής μιας ιστορίας θεωρείται κατάλληλη πρακτική για τον έλεγχο της κατάκτησης του μακροεπιπέδου της αφήγησης.

Ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στο ρόλο της νηπιαγωγού. Κατά την πρώτη φάση η νηπιαγωγός επενέβαινε μόνο για να κάνει διευκρινιστικές ερωτήσεις. Για παράδειγμα, καθώς ένα παιδί διηγούνταν την ιστορία του Κένταυρου Χείρωνα αναφέρει ότι συνάντησε έναν κυνηγό. Η νηπιαγωγός ρώτησε «Ο κυνηγός ήταν Κένταυρος και αυτός;». Στη συνέχεια της ίδιας ιστορίας το παιδί αναφέρει ότι κάποιος πρωί πριν ξυπνήσει ο Χείρωνας «πήγαν να τον σκοτώσουν» και η νηπιαγωγός ρώτησε «Ποιον πήγαν να σκοτώσουν;». Κατά τη δεύτερη φάση επενέβαινε μόνο όταν και για το λόγο που ζητούσαν τα ίδια τα παιδιά, ενώ στην τρίτη φάση απέφυγε κάθε είδος παρέμβασης.

Αποτελέσματα

Κατά την πρώτη φάση οκτώ από τα δέκα κορίτσια αφηγήθηκαν ιστορίες που είχαν διαβάσει σε βιβλία και δύο πολύ γνωστά παραμύθια (Η κοκκινοσκουφίτσα, Τα επτά κατσικάκια), που ίσως είχαν ακούσει κι όχι διαβάσει.

Από τα αγόρια αρχικά τρεις αφηγήθηκαν ιστορίες από βιβλία, δύο ιστορίες που είχαν παρακολουθήσει στην τηλεόραση ή σε DVD (Η ιστορία του Ντόναλντ, Μια ιστορία με Power Rangers) και ένα μια αυτοβιογραφική ιστορία για ένα σκυλάκι του που έχασε τη ζωή του. Ωστόσο το παιδί που είπε αρχικά την ιστορία του Ντόναλντ θέλησε κάποια από τις επόμενες μέρες να αφηγηθεί το γνωστό μύθο του Αισώπου «Η αλεπού και το λελέκι» και το αγόρι που είχε αφηγηθεί το πώς έχασε τη ζωή του ο σκύλος του αφηγήθηκε το μύθο του κένταυρου Χείρωνα.

Κατά τη δεύτερη φάση οι τέσσερις ομάδες συνέθεσαν τις εξής ιστορίες: «Ο χαρταετός κι ο καταρράκτης», «Ο χαρταετός και το τρένο», «Ο χαρταετός και ο ελέφαντας» και «Ο χρυσός χαρταετός και η γοργόνα».

Στην τρίτη φάση η συντριπτική πλειοψηφία των παιδιών συνέθεσε ιστορίες με ήρωες κάποιο ζώο. Εξάιρεση αποτελούν δύο ιστορίες μία με τίτλο «Το αγόρι που

έσωσε τον άνθρωπο» και «Το κοριτσάκι και το αγρόκτημα», που αποτελεί καταγραφή μιας ημέρας σε κάποια αγροικία.

Μια πρώτη ανάγνωση των απομαγνητοφωνημένων αφηγήσεων της πρώτης φάσης δείχνει ότι οι μαθητές του συγκεκριμένου νηπιαγωγείου φαίνεται να έχουν εξοικειωθεί με τα βασικά δομικά χαρακτηριστικά της φανταστικής αφήγησης. Όλοι αναφέρονται στα στοιχεία του προσανατολισμού (ποιος, πού, πότε), της περιπέτειας και της κατάληξης της ιστορίας που αφηγούνται. Εντούτοις φαίνεται να αντιμετωπίζουν δυσκολία στο να συνδέσουν επιμέρους λεπτομέρειες και να αιτιολογήσουν τη σχέση μεταξύ των επιμέρους επεισοδίων. Βεβαίως η από μνήμης αφήγηση μιας ολοκληρωμένης ιστορίας φαίνεται να είναι ιδιαίτερος απαιτητική για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας. Ίσως για το λόγο αυτό άλλοι ερευνητές προτείνουν για τον έλεγχο των αφηγηματικών ικανοτήτων την επανάληψη μιας ιστορίας που έχουν μόλις ακούσει (Gambrell, Koskinen & Kapinus, 1991, Morrow, 1985), τεχνική που για διάφορους λόγους δεν επιλέχτηκε στη συγκεκριμένη έρευνα.

Η δυσκολία αυτή δεν ήταν εμφανής στις δύο επόμενες φάσεις γιατί οι ιστορίες που συνέθεσαν είτε ομαδικά είτε ατομικά, παρά το ενδιαφέρον τους, δεν παρουσίαζαν την πολύπλευρη πολυπλοκότητα που χαρακτηρίζει ένα γραπτό κείμενο.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον θα είχε η ανάλυση των ιστοριών, ιδίως εκείνων της πρώτης φάσης, σε γραμματολογικές και σημασιολογικές ομάδες (μικροεπίπεδο) ώστε να προσδιοριστούν και αναδειχτούν οι δυσκολίες που ενδεχομένως αντιμετωπίζουν τα παιδιά προσχολικής ηλικίας. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, τέλος, θα είχε τόσο για τους ερευνητές όσο και για τους εκπαιδευτικούς η δυνατότητα σύγκρισης παιδιών από διαφορετικά κοινωνικομορφωτικά ή πολιτισμικά περιβάλλοντα.

Συνοψίζοντας θα θέλαμε να αναφέρουμε ότι ο έλεγχος των αφηγηματικών ικανοτήτων με σκοπό την ενίσχυσή τους μπορεί να αποτελέσει ένα σημαντικό εργαλείο για τους/τις νηπιαγωγούς αφού τους παρέχει εργαλεία ανατροφοδότησης και επανασχεδιασμού των πρακτικών τους.

Βιβλιογραφία

- Aϊδίνης, Α. & Κωστούλη, Τ. (2001). Μοντέλα εγγραμματοσύνης: Θεωρητικές προσεγγίσεις και διδακτική πράξη. *Virtual School, The sciences of Education Online*, 2 (2-3). Αντλήθηκε από την ιστοσελίδα:
<http://www.auth.gr/virtualschool/2.2-3/TheoryResearch/AidinisKostouliLiteracyModels.html>
- Curenton, S.M. & Lucas, T.D. (2007). Assessing Young Children's Oral Narrative Skills: The Story Pyramid Framework. Στο K.L. Pence (Επιμ.). *Assessment in Emergent Literacy*, 377-432. San Diego: Plural Pub.
- Gambrell, L., Koskinen, P.S. & Kapinus, B.A. (1991). Retelling and the reading comprehension of proficient and less-proficient readers. *Journal of Educational Research*, 84, 356-362.
- Grade, W. (2002). Narrative and Expository Macro-Genres. Στο A.M. Johns (Επιμ.). *Genre in the Classroom*, 249-267. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Hasan, R. (1996). Literacy, Every Day Talk and Society. Στο R. Hasan & G. Williams (Επιμ.). *Literacy in Society*, 377-424. London: Longman.
- Hirsh-Pasek, K., Kochanoff, A., Newcombe, N. & de Villiers, J. (2005). Using scientific knowledge to inform preschoolers: Making the case for "Empirical validity". *SRCD Social Policy Report*, 14 (1), 3-19.
- Hughes, D., McGillivray, L. & Schmidek, M. (1997). *Guide to narrative language: Procedures for assessment*. Eau Claire, WI: Thinking Pub.

- Κουτσουράκη, Σ. (2006). *Γραμματισμός και πρόωμη ανάγνωση: Θεωρητικές και ερευνητικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Ταξιδευτής.
- Κονδύλη, Μ. (2007). Γραμματισμοί και πρώτο σχολείο: Τάσεις και απαντήσεις στο πλαίσιο της κοινωνιοσημειωτικής προοπτικής της γλώσσας. *Πρακτικά 6^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου OMEP. Πάτρα, 1-3/6/2007*, 6-14. Αθήνα: Ελλ. Επ. OMEP.
- Labov, W. & Waletzky, J. (1967). Narrative analysis. Στο J. Helm (Επιμ.). *Essays on the Verbal and Visual Arts*, 12-44. Seattle: University of Washington Press.
- Ματσαγουράς, Η. (2007). *Σχολικός εγγραμματισμός: Λειτουργικός, Κριτικός, Επιστημονικός*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Morrow, L.M. (1985). Retelling stories: A strategy for improving children's comprehension, concept of story structure and oral language complexity. *The Elementary School Journal*, 85, 647-661.
- Scarborough, H. S. (2001). Connecting early language and literacy to later reading (dis)abilities: Evidence, theory, and practice. Στο S. B. Neuman & D. K. Dickinson (Επιμ.). *Handbook of early literacy research, Vol. 1*, 97-110. NY: Guilford.
- Snow, C. E., Burns, M. S., & Griffin, P. (1998). *Preventing reading difficulties in young children*. Washington, DC: National Academy Press.
- Street, B. V. (1984) *Literacy in Theory and Practice. Cambridge Studies in Oral and Literate Culture*, 9. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tabors, P. O., Snow, C. E., & Dickinson, D. K. (2001). Homes and schools together: Supporting language and literacy development. Στο D. K. Dickinson & P. O. Tabors (Επιμ.). *Beginning literacy with language*, 313-334. Baltimore: Brookes.
- Τάφα, Ε. (2001). *Ανάγνωση και γραφή στην προσχολική εκπαίδευση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Whitehurst, G.J., & Lonigan, C.J. (2001). Emergent Literacy: Development from Preaders to Readers. Στο S. B Neuman & D. K. Dickensen (Επιμ.). *Handbook of Early Literacy Research*, 11 - 29. New York: Guilford Press.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. Α Φάση [αγόρι]: απομαγνητοφωνημένη αφήγηση

Π: τα πολύ παλιά τα χρόνια υπήρχαν οι...οι Κένταυροι και από την μέση και κάτω άνθρωποι και.....και από την μέση και κάτω άλογα και εεεε από πάνω μέχρι την μέση άνθρωποι και από κάτω εεεε ήηηταν εεε ήταν άλογα που και εεεε και ήταν όλοι τους κακοί. Μόνο ένας είναι καλός ανάμεσα σε αυτούς.

Ε. Εεεεε.....μουου.....εε....και τον λέγανε.....εεεε δεν θυμάμαι, ε Χείρωνας. Και εεεε και ο Χείρωνας μια φορά και υπήρχε και ένα κυνηγός

N: α χα...

Π: που τον λέγανε εεεεεε.....δεν θυμάμαι ε και μια φορά, γιατί κυνηγούσε από το πρωί έως το απόγευμα.

N: ο κυνηγός ήταν Κένταυρος και αυτός;

Π: όχι, ήταν άνθρωπος. Και κυνηγούσε από το πρωί ως το απόγευμα. Και μια φορά που ξεκίνησε το δρόμο για το σπίτι του, τον πήρε ο ύπνος πίσω από άτι δέντρα. Και το πρωί που ξυπνάνε οι Κένταυροι οι κακοί, πριν ξυπνήσει ο Χείρωνας, εεε οοοοοο το ξέχασα! Ναι εε.....είχε μάθει πολύ να κυνηγάει ....εεεε και το πιο σημαντικό είναι και γιατρός.

N: α, μάλιστα. Για πες μας .....

3. Δεύτερη φάση. Ομαδική συγγραφή

Ο χρυσός χαρταετός και η γοργόνα

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένας πρίγκιπας που είχε ένα χρυσό χαρταετό και μια μέρα πήγε να τον πετάξει κάτω στη θάλασσα. Ανέβηκε πάνω σε κάτι μεγάλα βράχια και προσπαθούσε να τον πετάξει. Το χρυσάφι όμως είναι βαρύ και ο χαρταετός δεν μπορούσε να σηκωθεί. Κάποια στιγμή ξέφυγε από το χέρι του πρίγκιπα και έπεσε στη θάλασσα, στο παλάτι της γοργόνας Κοραλλένιας. Το παλάτι της Κοραλλένιας ήταν φτιαγμένο από κόκκινα, πορτοκαλί και κίτρινα κοράλλια.

Από τις μπουρμπουλήθρες που έβγαλε ο χαρταετός, η Κοραλλένια κατάλαβε ότι κάτι έπεσε στην αυλή της και βγήκε για να δει. Βλέπει τότε τον χαρταετό που είχε γραμμένο πάνω ένα όνομα, το όνομα του πρίγκιπα: «Ο πρίγκιπας της Γης». Παίρνει τότε τον χαρταετό και αποφασίζει να ανεβεί στην επιφάνεια της θάλασσας για να του τον δώσει. Όταν ανέβηκε όμως επάνω ο πρίγκιπας είχε φύγει. Τι να κάνει; Τότε πήγε στη μάγισσα της θάλασσας και της ζήτησε να της δώσει ανθρώπινα πόδια, γιατί δεν είχε. Η μάγισσα της έδωσε ένα φίλτρο και τη συμβούλεψε να το πιει έξω από τη θάλασσα. Πήρε και ένα σεντόνι του βυθού και το έσφιξε με φύκια γύρω της για να μην είναι γυμνή. Πήρε τον χρυσό χαρταετό και ανέβηκε στη γη. Πήγε στο παλάτι και έδωσε τον χαρταετό στον πρίγκιπα. Όταν την είδε ο πρίγκιπας την ερωτεύτηκε και τον ερωτεύτηκε και εκείνη. Τη ρώτησε αν θέλει να μείνει στη γη και εκείνη του είπε: -Ναι θέλω να μείνω. Και μετά παντρεύτηκαν και έζησαν αυτοί καλά και εμείς καλύτερα.

Εξώφυλλο

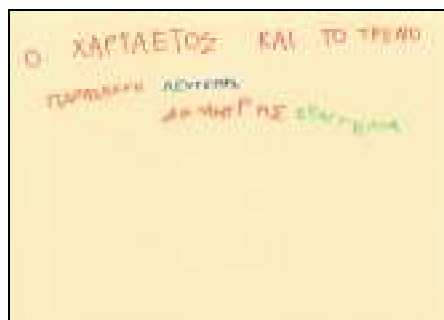
4. Δεύτερη φάση. Ομαδική συγγραφή

Ο χαρταετός και το τρένο

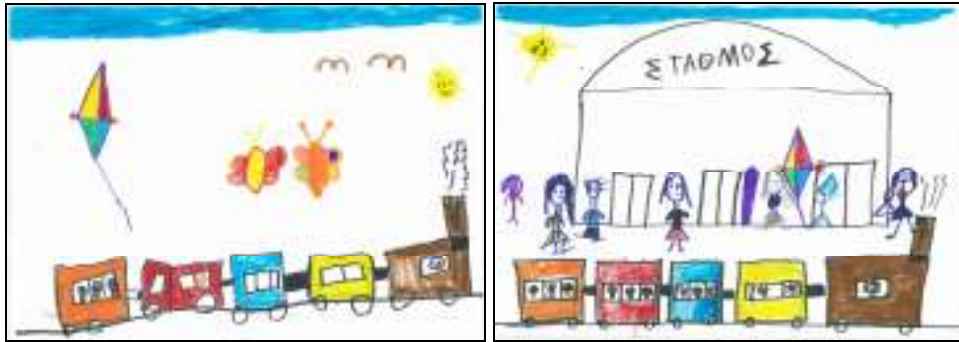
Μια φορά ήταν ένας χαρταετός που πετούσε στον ουρανό. Από ψηλά είδε ένα τρένο και σκέφτηκε ότι θα ήταν ωραία να πάει μια βόλτα με ένα τρένο. Κατέβηκε χαμηλά και το ακολούθησε. Είδε όμως ότι τα τζάμια από το τρένο ήταν κλειστά και δεν μπορούσε να μπει μέσα. Τότε σκέφτηκε να πάει στο σταθμό και να ανέβει από εκεί. Για να βρει που είναι ο σταθμός ακολούθησε το τρένο.

Όταν έφτασε εκεί είδε πάρα πολλά τρένα μαζεμένα, ανθρώπους και πράγματα που τα φόρτωναν. Όταν τον είδαν οι άνθρωποι τον χαιρέτησαν. Περίμενε να ανοίξει η πόρτα και ανέβηκε. Το τρένο ξεκίνησε κι ο χαρταετός ήταν πολύ χαρούμενος. Έβλεπε απ' έξω τα δένδρα, τα λουλούδια και τα σπίτια. Μέσα στο τρένο έπιασε κουβέντα με τους επιβάτες. Εκείνοι τον ρωτούσαν πώς είναι ο ουρανός από ψηλά. Τους απάντησε ότι ο ουρανός είναι πολύ ωραίος εκεί ψηλά και νοιώθει πολύ ευτυχισμένος όταν πετάει.

Εκείνη τη στιγμή μπήκε μέσα στο τρένο ο κύριος που έλεγχε τα εισιτήρια και του λέει: - Παρακαλώ το εισιτήριο! Ο χαρταετός όμως δεν είχε. Αν κάποιος από τους επιβάτες του έδινε το δικό του δεν θα είχε για τον εαυτό του. Τότε τα παιδιά άνοιξαν κρυφά το παράθυρο, του έκανα με το χέρι να έρθει γρήγορα κι ο χαρταετός έφυγε από το παράθυρο και πέταξε ψηλά στον ουρανό. Τα παιδιά τον χαιρετούσαν και γελούσαν πονηρά κι ο χαρταετός κουνούσε την ουρά του για να τους πει ευχαριστώ.

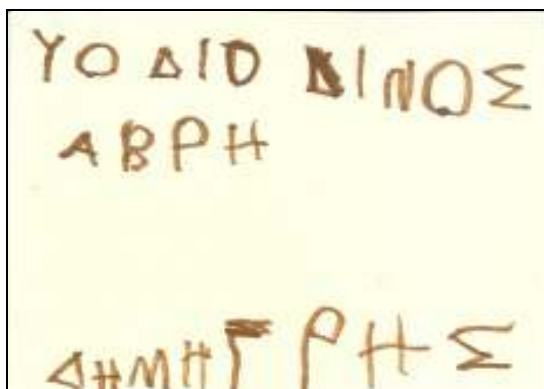
Εξώφυλλο

5. Ατομική σύνθεση φανταστικής ιστορίας [αγόρι]

Οι δύο δεινόσαυροι

Μια φορά υπήρχε ένα δεινόσαυρος που ζούσε στο δάσος. Ο δεινόσαυρος ήταν μεγάλος και δυνατός. Μια μέρα πήγε να φάει λίγα χορταράκια και ξαφνικά είδε έναν άλλο δεινόσαυρο που ήρθε να φάει το ίδιο χορτάρι. Τότε οι δύο δεινόσαυροι πάλεψαν και νίκησε ο καλός δεινόσαυρος που είχε πάει πρώτος και έφαγε με την ησυχία τους το χορτάρι.

6. Ατομική σύνθεση φανταστικής ιστορίας [κορίτσι]

Το άλογο του στάβλου

Μια φορά ήταν ένα άλογο που ζούσε στο στάβλο. Εκείνοι που το είχαν δεν το πρόσεχαν και δεν του έδιναν φαγητό. Το άλογο προσπάθησε να σπάσει την πόρτα για να αρπάξει την τροφή που την είχαν σε κάτι κουτιά. Έσπασε την πόρτα κι εκείνοι φοβήθηκαν γιατί τους τρόμαξε πάρα πολύ. Από εκείνη την ημέρα του έδιναν τροφή και το άλογο ήταν μέσα στο στάβλο και έπαιζε χαρούμενο.

